

RIKOSLAKI TURVAA ENSIHOITAJIA

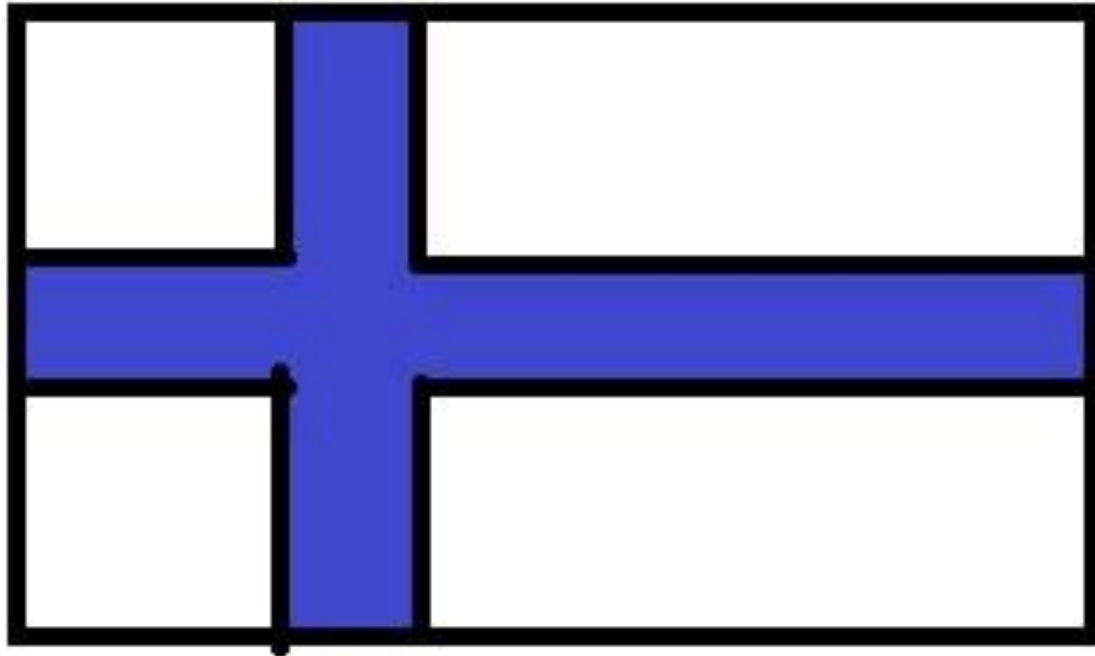
Ensihoitopalvelualan opintopäivät, 11.2.2019

Jenna Uusitalo

OTT-koulutettava, Helsingin yliopisto

Jenna.uusitalo@helsinki.fi

Hoitajan ja potilaan lainsäädäntö

Potilaalla on oikeus laadultaan **hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon**.

Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, **ettei hänen ihmisarvoaan loukata** sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), 3 § 2 mom.

Terveydenhuollon ammattihenkilön...

...ammattitoiminnan päämääränä on terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, **sairauksien ehkäiseminen sekä sairaiden parantaminen** ja heidän kärsimystensä lievittäminen.

...on ammattitoiminnassaan sovellettava **yleisesti hyväksyttyjä ja kokemusperäisiä** perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen on pyrittävä jatkuvasti täydentämään.

...tulee tasapuolisesti ottaa huomioon ammattitoiminnasta **potilaalle koituva hyöty ja sen mahdolliset haitat**.

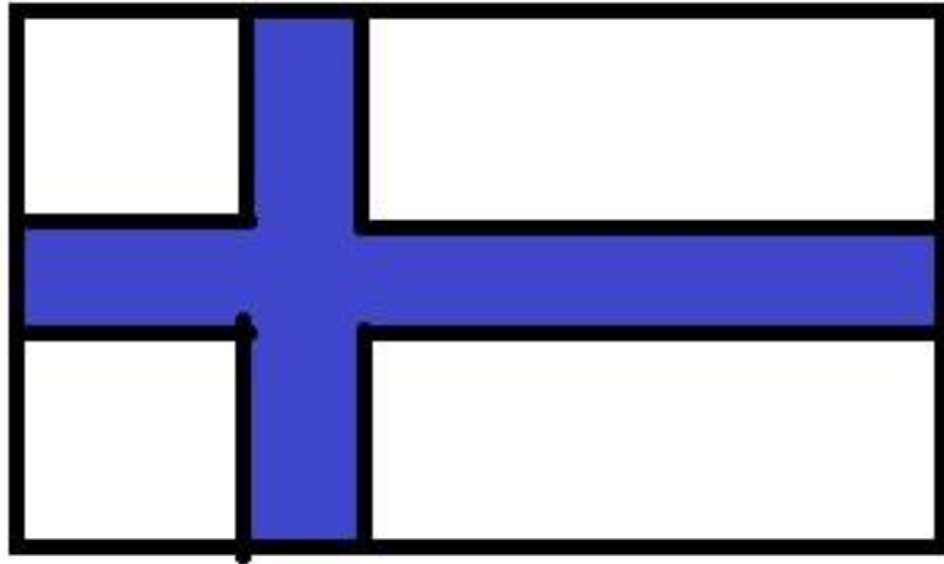
Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994), 15 § 1 mom.

Pelastusviranomainen...

„Lisäksi pelastustoimen viranomaisille voi kuulua tehtäviä sen mukaan kuin muussa laissa säädetään.“

Pelastuslaki (379/2011) 2§ 5 mom.

Perustuslaki

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä kohdella ihmisarvoa alentavasti.

Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Perustuslaki (731/1999), 7 §

Rikoslaki (39/1889)

Rikoslain 4. luku, 4 § Hätävarjelu (515/2003)

Aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet.

Jos puolustuksessa on ylitetty hätävarjelu rajat **(hätävarjeluun liioittelu)**, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos olosuhteet olivat sellaiset, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hyökkäyksen vaarallisuus ja yllätyksellisyys sekä tilanne muutenkin.

Lievin mahdollinen käytössä oleva keino

Rikoslain 4. luku, 5 § Pakkotila (515/2003)

Muun kuin edellä 4 §:ssä tarkoitetun, oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet. (IMO)

Jos oikeudellisesti suojatun edun pelastamiseksi tehtyä tekoa ei ole 1 momentin perusteella pidettävä sallittuna, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos tekijältä ei kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon pelastettavan edun tärkeys, tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus sekä muut seikat.

Rikoslain 21. luku, 5 § Pahoinpitely (578/1995)

Joka tekee toiselle **ruumiillista väkivaltaa** taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava *pahoinpitelystä* **sakkoon tai vankeuteen** enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Rikoslain 21. luku, 6 § Törkeä pahoinpitely (578/1995)

Jos pahoinpitelyssä

- 1) aiheutetaan toiselle **vaikea ruumiinvamma**, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikos tehdään **erityisen raa'alla tai julmalla** tavalla tai
- 3) käytetään **ampuma- tai teräasetta** taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä pahoinpitelystä* **vankeuteen** vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava

Rikoslain 21. luku, **7 § Lievä pahoinpitely (578/1995)**

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen **vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat**, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava *lievästä pahoinpitelystä* **sakkoon**.

Rikoslain 21. luku, **16 § Syyteoikeus (441/2011)**

Syyttäjä saa nostaa syytteen **lievästä pahoinpitelystä vain, jos asianomistaja ilmoittaa** rikoksen syytteeseen pantavaksi taikka teko on kohdistunut:

- 1) kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön;
- 2) tekijän aviopuolisoon tai entiseen aviopuolisoon, sisarukseen tai sukulaiseen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka henkilöön, joka asuu tai on asunut tekijän kanssa yhteistaloudessa tai on tai on ollut muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia hänelle läheinen; taikka
- 3) henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön.

Rikoslain 25. luku, 7 § Laiton uhkaus (578/1995)

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin **uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa**, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *laittomasta uhkauksesta* **sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi**.

Rikolain 25. luku, 9 § Syyteoikeus (441/2011)

Syyttäjä ei saa nostaa syytettä laittomasta uhkauksesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi tai ellei laittoman uhkauksen tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista välinettä taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Rikoslain 3. luku, 4 § Vastuukäraja ja syyntakeisuus (515/2003)

Rangaistusvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä täyttänyt **viisitoista vuotta ja on syyntakeinen**.

Tekijä on **syyntakeeton**, jos hän ei tekohetkellä kykene mielisairauden, syvän vajaamielisyyden taikka vakavan mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi ymmärtämään tekonsa tosiasiallista luonnetta tai oikeudenvastaisuutta taikka hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään on sellaisesta syystä ratkaisevasti heikentynyt (syyntakeettomuus).

Jollei tekijä ole 2 momentin mukaan syyntakeeton, mutta hänen kykynsä ymmärtää tekonsa tosiasiallinen luonne tai oikeudenvastaisuus taikka säädellä käyttäytymistään on mielisairauden, vajaamielisyyden taikka mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi **tekohetkellä merkittävästi alentunut** (*alentunut syyntakeisuus*), on rangaistusta määrättäessä otettava huomioon, mitä 6 luvun 8 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään.

- Päihtymystä tai muuta tilapäistä tajunnan häiriötä, johon tekijä on saattanut itsensä, **ei oteta syyntakeisuusarvioinnissa huomioon**, ellei siihen ole erityisen painavia syitä.
- Jos tuomioistuim jättää rikoksesta syytetyn hänen mielentilansa vuoksi rangaistukseen tuomitsematta, tuomioistuimen tulee, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, saattaa kysymys hänen hoidon tarpeestaan selvitettäväksi siten kuin mielenterveyslain (1116/1990) 21 §:ssä säädetään.

Erityisryhmät

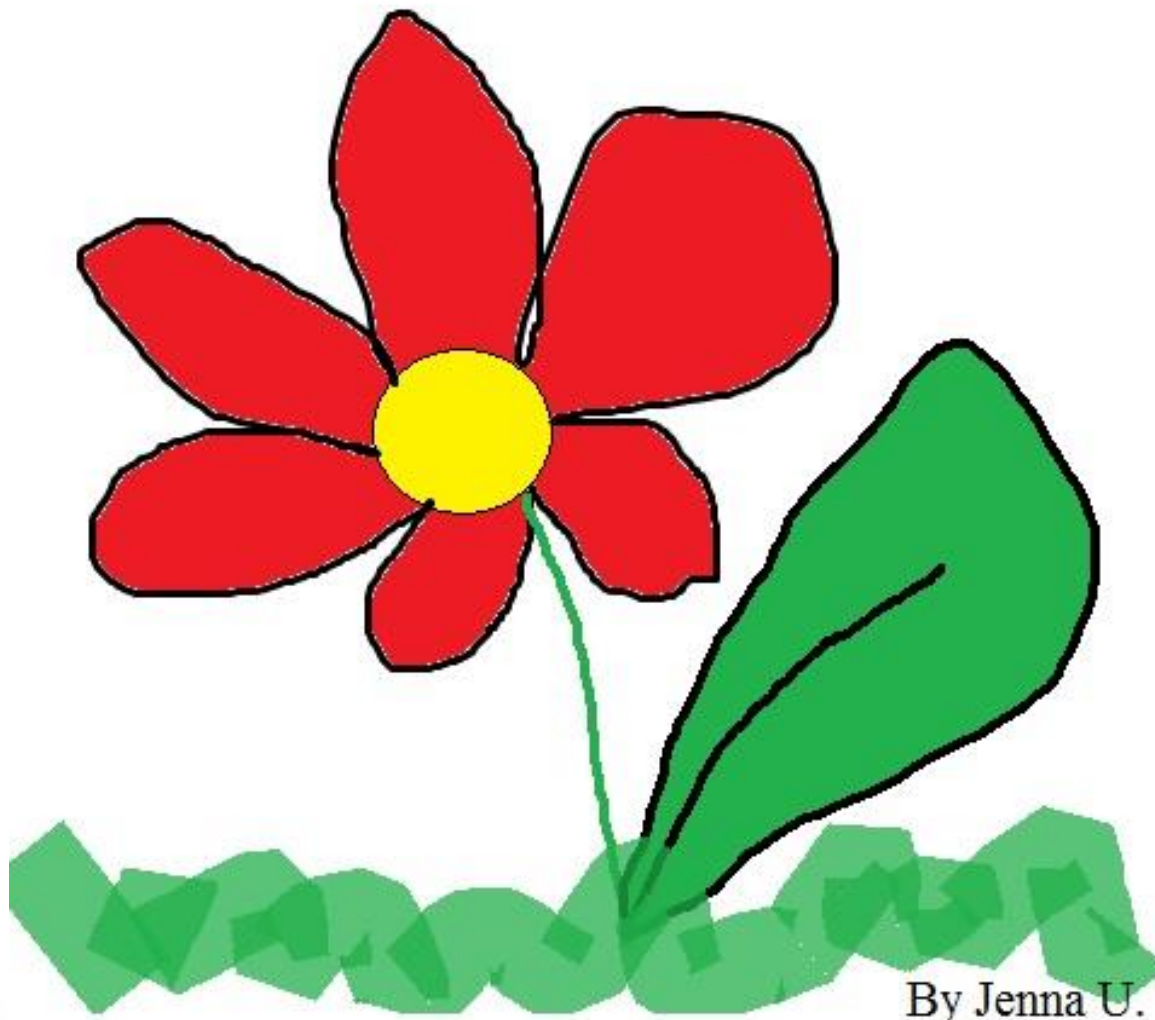
- Kehitysvamma
- Muistisairaus
- Mielenterveysongelma (psykoosi)
- Lapsi

- Kysymys syyntakeettomuudesta: ymmärsikö henkilö tekojensa seurauksen?
- Erityisryhmät eivät automaattisesti ole syyntakeettomia
- Tapauskohtainen harkinta

Erityisryhmien kohdalla huomioitavaa...

- Hoitaja = (usein miten) terveydenhuollon ammattihenkilö
- Erityisryhmään kuuluvalla on (pääsääntöisesti) jokin sairaus
- **Hoitajan täytyy erityisryhmään kuuluvaa ihmistä hoitaessaan ymmärtää, että kyseessä on ihminen, jolla on (toimintakykyä alentava) sairaus**
- **Toisin sanoen kyse on hoitajan ammattitaidosta ja osaamisesta kohdata potilas ja ymmärtää potilaan erityistarpeet!**

Aurinkoista kevättä!

By Jenna U.